

Використання інформаційно-комунікаційних технологій для навчання читання майбутніх учителів англійської мови

У статті охарактеризовано вітчизняний і світовий досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій, а саме комп'ютерних програм для навчання різних видів мовленнєвої діяльності, визначено критерії якості цих програм та зроблено аналіз співвідносно цим критеріям. Встановлено, що у кількісному співвідношенні домінують комп'ютерні програми для навчання говоріння та письма, програми для навчання аудіювання і читання привертають увагу сучасних методистів значно менше. Виявлено, що навчальні комп'ютерні програми для читання виходять із специфіки електронного тексту. Розглянуто особливості, переваги й недоліки використання комп'ютерних програм для навчання майбутніх учителів англійської мови читання художніх текстів.

Ключові слова: навчальна комп'ютерна програма, читання художніх текстів, динамічні види наочності, навчальна функція інтерфейсу.

Драч А. С. Использование информационно-коммуникационных технологий для обучения чтению будущих учителей английского языка

В статье охарактеризован отечественный и мировой опыт использования информационно-коммуникационных технологий, а именно компьютерных программ для обучения разным видам речевой деятельности; определены критерии качества этих программ, проведен анализ согласно этим критериям. Установлено, что в количественном соотношении доминируют компьютерные программы для обучения говорению и письму, программы для обучения аудированию и чтению привлекают внимание современных методистов намного меньше. Определено, что обучающие компьютерные программы для чтения базируются на специфике электронного текста. Рассмотрены особенности, преимущества и недостатки использования компьютерных программ для обучения будущих учителей английского языка чтению художественных текстов.

Ключевые слова: обучающая компьютерная программа, чтение художественных текстов, динамические виды наглядности, обучающая функция интерфейса.

Drach A. The use of informational-communicational technologies for teaching reading to future teachers of English

The article characterizes domestic and world experience of informational-communicational technologies use, namely computer programs for studying different types of speech activity, determines criteria of program's quality, carries out the analysis according to these criteria. It is set that in quantity correlation prevail the computer programs for teaching speaking and writing, the programs for listening comprehension and reading come into the notice of modern methodists far less. It is distinguished that the teaching computer programs for reading are based on the specificity of electronic text. The peculiarities, advantages and disadvantages of computer programs use for teaching future teachers of English language reading fictional texts have been scrutinized in this text.

Key words: teaching computer programs, fictional reading, dynamic visibility, teaching function of interface.

За останні роки арсенал комп'ютерної лінгводидактики поповнився значною кількістю досліджень. М. А. Бовтенко [3], Т. І. Голубевою і С. О. Репіною [5], С. В. Тіговою [17] розроблено теоретичні основи навчання іноземних мов із застосуванням ІКТ. Є. В. Зайцева [6] довела реалізацію базових методичних принципів в умовах застосування інфокомунікаційних технологій (ІТ). С. Н. Багаєва [2] представила організацію моніторингу якості знань з використанням ІТ. Г. Дьюдні [23], Д. Істмент [24], В. Фара [25-], С. А. Чапель [22] висвітлили можливості Інтернету у навчанні іноземної мови. П. Г. Асоянц [1], Т. І. Коваль і Г. С. Чекаль [18] розробили типологію комп'ютерних вправ. М. С. Глазунов [4], Т. П. Сарана [14] розкрили можливості використання існуючих комп'ютерних програм у вивченні англійської мови. О. О. Москалець [10], Д. А. Руснак [13], О. С. Синекон [15] описали застосування комп'ютерних програм для навчання письма; І. В. Чірва [19], О. І. Каменський [7], Т. І. Коробейнікова [8] – говоріння; С. В. Радецька [12], С. І. Шевченко [20] – читання; Соломко З. К. [16] – читання/аудіювання.

Проте використання навчальної комп'ютерної програми (НКП) для навчання майбутніх учителів англійської мови читання художніх текстів (ХТ) не знайшло достатнього відображення у науково-методичній літературі. Отже розгляд цього питання зумовлює **актуальність** даної статті.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу сучасних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій виявити провідні тенденції вітчизняного і світового досвіду використання НКП для навчання різних видів мовленнєвої діяльності, зокрема читання англійських ХТ. Мета зумовила постановку таких **завдань**: 1) охарактеризувати вітчизняний і світовий досвід використання НКП для навчання різних видів мовленнєвої діяльності; 2) визначити критерії якості НКП для навчання різних видів мовленнєвої діяльності, проаналізувати існуючі НКП за цими критеріями; 3) розглянути особливості використання НКП для навчання майбутніх учителів англійської мови читання ХТ у співвідношенні зі специфікою електронних текстів; 4) з'ясувати основні переваги та недоліки використання НКП для навчання читання.

Якість НКП є однією з найважливіших умов, що дозволяють оптимізувати процес навчання мови з використанням комп'ютерних технологій. У науково-методичній літературі М. А. Бовтенко [3], Р. Лаутербаха і К. Фрея [9] існує велика кількість моделей і методик оцінки якості НКП, але єдиного підходу до цього часу не вироблено. Серед існуючих критеріїв якості НКП для вивчення іноземної мови ми будемо дотримуватися таких: сприяння підвищенню продуктивності праці та ефективності навчального процесу; підвищення свідомості й інтересу до вивчення іноземної мови; оперативність зворотного зв'язку; можливість швидкого введення відповідей без тривалого кодування й шифрування; наявність тренувальних завдань; наявність контролюючих завдань; реалізація навчальної функції інтерфейсу; комплексність дидактичних матеріалів; наявність супроводжувальної документації; можливість багаторазового виконання вправ; наявність наочності (див. табл.1).

Серед НКП, відображених у таблиці, можна виділити:

1) НКП для навчання говоріння: ("Speak up English" 2008 (Чірва І.В.), "Multimedia English for Economists" 2009 (Каменський О. І.), "Switch on Your English" 2013 (Коробейнікова Т. І.)). Цільова аудиторія – студенти. Мова, що вивчається – англійська. НКП сприяють підвищенню продуктивності праці, ефективності навчального процесу, підвищують свідомість та інтерес до вивчення іноземної мови. Зворотний зв'язок студент-комп'ютер – комп'ютер-студент є оперативним, відповіді вводяться швидко без тривалого кодування й шифрування. Дидактичні матеріали НКП є комплексними, навчальна функція інтерфейсу реалізована повною мірою, супроводжувальна документація дає чіткі інструкції щодо виконання вправ НКП.

Усі три НКП є інтегративною частиною мовної дисципліни, вони органічно пов'язані з її структурою і змістом, створюють сприятливі умови для оволодіння навчальним матеріалом відповідно до рівня навчальних досягнень і здібностей з використанням рівневої диференціації навичок і вмінь. Матеріал для навчання є автентич-

Таблиця 1

Вітчизняні сучасні комп'ютерні програми для навчання іноземній мові

Автор	Чірва І.В. 2008	Каменський О. І. 2009	Москалець О.О. 2009	Руснак Д.А. 2009	Синькоп О.С. 2011	Коробейнікова Т. І. 2013	Соломко З.К. 2014
Назва НКП	"Speak up English"	"Multimedia English for Economists"	"Improve Your Writing"	"Vive le Subjonctif!"	"English Research Master"	"Switch on Your English"	"Deutsch für Jurastudenten"
Мова	англійська		французька	англійська		німецька	
Вид мовленнєвої діяльності	говоріння	письмо			говоріння	читання/аудіювання	
Цільова аудиторія	студенти						
Критерії							
1. Підвищення продуктивності праці та ефективності навчального процесу, підвищення свідомості й інтересу до вивчення іноземної мови.	+	+	+	+	+	+	+
2. Оперативність зворотного зв'язку	+	+	+	+	+	+	+
3. Можливість швидкого введення відповідей без тривалого кодування і шифрування	+	+	+	+	+	+	+
4. Наявність тренувальних завдань	+	+	+	+	+	+	+
5. Наявність контролюючих завдань	+	-	+	+	+	-	+
6. Наявність супроводжувальної документації	+	+	-	+	-	+	+
7. Наявність статичної/динамічної наочності	-	-	-	+	+	-	-
8. Комплексність дидактичних матеріалів	+	+	+	+	+	+	+
9. Реалізація навчальної функції інтерфейсу	+	+	+	+	+	+	+
10. Можливість неодноразового виконання вправ	+	-	+	-	-	-	-
11. Поетапність навчання в рамках НКП	+	+	+	+	+	+	+

ним, структурованим, пов'язаним з тематикою і змістом робочих програм та навчальними планами з англійської мови. Вправи, що входять до НКП, є систематизованими, навчання здійснюється згідно з етапами. Однак, лише НКП *“Speak up English” 2008* передбачає попередження або уникнення типових помилок, має контролюючі завдання, має можливість неодноразового виконання вправ, накопичує статистичні дані про результати тестового контролю, успішність виконання завдань програми, кількість помилок, час виконання завдань програми.

2) НКП для навчання письма: *“Improve Your Writing” 2009* (Москалець О.О.) – англійська мова, *“Vive le Subjonctif!” 2009* (Руснак Д.А.) – французька мова, *“English Research Master” 2011* (Синекон О.С.) – англійська мова. Цільова аудиторія – студенти. НКП сприяють підвищенню продуктивності праці та ефективності навчального процесу, підвищують свідомість та інтерес до вивчення іноземної мови. При наявності зворотного зв'язку тренувальні і контролюючі завдання виконуються без тривалого кодування і шифрування.

Навчальна функція інтерфейсу в усіх трьох НКП *“English Research Master”, “Improve Your Writing”, “Vive le Subjonctif!”* реалізується, дидактичні матеріали, що входять до кожної з програм, є комплексними, однак лише *“Vive le Subjonctif!”* має статичні наочності та наявність супроводжувальної документації. НКП *“English Research Master”*, на відміну від інших, має функцію *“Knowledge base”*, що співвідноситься з інформаційною технологією вікіпедія і має доступ в режимі он-лайн. Можливість неодноразового виконання вправ є лише в НКП *“Improve Your Writing”*.

3) НКП для навчання читання/аудіювання *“Deutsch für Jurastudenten” 2014* (Соломко З.К.) – розрахована для навчання німецької мови студентів юридичних факультетів (майбутніх юристів) для вдосконалення професійно орієнтованої рецептивної лексичної компетенції під час самостійної роботи. Підсистема комп'ютерних вправ складається із трьох груп вправ, які співвідносяться із трьома етапами навчання: I етап – презентація/семантизація і первинне закріплення нових лексичних одиниць; II етап – автоматизація мовленнєвих дій студентів з новими лексичними одиницями в читанні та аудіюванні; III етап – удосконалення професійно орієнтованої рецептивної лексичної компетенції на рівні тексту. Запропоновані робочою програмою теми об'єднано в один робочий модуль. Зворотний зв'язок НКП є оперативним, відповіді вводяться без тривалого кодування і шифрування, але можливість неодноразового виконання вправ відсутня. Навчальна функція інтерфейсу реалізується повною мірою, але відсутня наочність. Комплексні дидактичні матеріали НКП сприяють підвищенню продуктивності праці та ефективності про-

цесу навчання читання/аудіювання, свідомості та інтересу до вивчення іноземної мови. Супроводжувальна документація надає чіткі інструкції до виконання вправ НКП.

Було встановлено, що всі НКП сприяють підвищенню продуктивності праці та ефективності навчального процесу, підвищують свідомість та інтерес до вивчення іноземної мови, мають оперативний зв'язок, можливість швидкого введення відповідей без тривалого кодування і шифрування, мають тренувальні вправи/завдання. Дидактичні матеріали проаналізованих НКП є комплексними, навчальна функція інтерфейсу реалізована повною мірою. Навчання в рамках НКП є поетапним.

Однак, було також встановлено недоліки, які ускладнюють їх використання у навчальному процесі ВНЗ, а саме: відсутність контролюючих вправ (*“Multimedia English for Economists”, “Switch on Your English”*), відсутність супровідної документації (*“Improve Your Writing”, “English Research Master”*); відсутність наочності – *“Speak up English”, “Multimedia English for Economists”, “Switch on Your English”, “Improve Your Writing”, “Deutsch für Jurastudenten”*, неможливість багаторазового виконання вправ – *“Multimedia English for Economists”, “Vive le Subjonctif!”, “English Research Master”, “Switch on Your English”, “Deutsch für Jurastudenten”*.

В сучасній вітчизняній методиці у кількісному співвідношенні переважають НКП для навчання говоріння (*“Speak up English”, “Multimedia English for Economists”, “Switch on Your English”*) та НКП для навчання письма (*“Improve Your Writing”, “Vive le Subjonctif”, “English Research Master”*). Щодо НКП для навчання читання/аудіювання, то їх кількість однакова (*“Deutsch für Jurastudenten”*).

На відміну від вітчизняного, світовий досвід використання НКП для навчання читання текстів є більш вагомим. Це програми для навчання читання англійською мовою – *“Living books” 1992-1997, “English Business Contracts”, “English for Economists (reading aspect)”, “LANGMaster Interactive English Course”, Language Learning & Technology*, фінською мовою – *“Финский в текстах и упражнениях”*, французькою мовою – *“PolarFLE”*.

Якщо для аналізу якості вітчизняних НКП для навчання говоріння, письма і читання/аудіювання ми обрали критерії відповідності НКП для навчання іноземної мови, то для аналізу світового досвіду НКП для навчання читання ми обираємо критерії оцінки НКП з урахуванням особливостей електронного тексту, а саме: нелінійну структуру тексту; наявність «когезії» – поверхневої лінійної структури тексту як послідовного сполучення речень, але лише на рівні окремих текстів як складових; цілісність, «когерентність» – глибинну структуру тексту, в якій значення

використаних у тексті мовних виразів семантично поєднані й обумовлені контекстом; інтенціональність – направленість на читача; інтертекстуальність – присутність у письмовому тексті великої кількості раніше створених текстів [21, с. 174]. Критеріями оцінки НКП для навчання читання є (Е.М. Бовтенко [3], Л. Н. Погорелова [11]) відповідність вимогам, що пред'являються до електронного тексту; використання комплексу засобів презентації матеріалу (звука, графіки, мультимедіації, відео, тексту), максимальне використання аудіоформату, показ явищ у динаміці; наявність належної послідовності вправ, які формують відповідні навички і вміння в читанні, чітке розмежування тренувальних і контролюючих вправ; варіювання мовного наповнення завдань; оптимальна

кількість та різноманітність типів вправ; ефективні засоби виконання завдань, традиційних для друкованих аудіо-відеоматеріалів; наявність специфічних комп'ютерних видів завдань, які складно або неможливо виконати без використання комп'ютера; можливість перегляду, аналізу, виправлення помилок; комплексність дидактичних матеріалів (залучення до структури словників, редакторів тексту); адаптивність навчальних матеріалів (можливість вибору рівня складності, об'єму, формату пред'явлення інформації: текстового, аудіо, відео і варіантів їх комбінування, послідовність виконання завдань, часу на їх виконання); можливість об'єктивно оцінити початковий і кінцевий рівні сформованості навичок і вмінь читання; можливість роботи в діалоговому режимі (див. табл. 2).

Таблиця 2

Комп'ютерні програми для навчання читання

Автор	Broderbund 1992-1997	Anne Fournier Perrot et Thierry Perrot 2003	Media House 2003	Ралецька С.В. 2004	Белкіна Н.В. 2004	Разработчик: LANGMaster GROUP - 2005	Philip Murphy (Kanda University of International Studies 2007)
Назва НКП	"Living books" 1992-1997	"PolarFLE" в режимі on-line	"English Business Contracts"	"English for Economists (reading aspect)"	"Фінський в темсах и упражнениях"	"LANGMaster Interactive English Course"	Language Learning & Technology (http://lit.msu.edu/voll Inum3/murphy/
Мова	англійська	французька	англійська	фінська	англійська		
Цільова аудиторія	діти	неозначена	студенти			неозначена	
Критерії							
1. Відповідність вимогам, що пред'являються до електронного тексту	+	+	+	+	+	+	+
2. Використання комплексу засобів презентації матеріалу	+	-	-	-	-	+	+
3. Наявність належної послідовності вправ, які формують відповідні навички і вміння в читанні	-	+	+	+	+	+	+
4. Варіювання мовного наповнення завдань	-	+	+	+	+	-	+
5. Оптимальна кількість та різноманітність типів вправ	-	+	+	+	+	+	+
6. Ефективні засоби виконання завдань, традиційних для друкованих, аудіо-відеоматеріалів	+	+	+	+	+	+	+
7. Наявність специфічних комп'ютерних видів завдань, які складно або неможливо виконати без використання комп'ютера	+	+	+	-	+	+	+
8. Можливість перегляду, аналізу, виправлення помилок	-	-	+	-	+	-	-
9. Комплексність дидактичних матеріалів	-	+	+			+	+
10. Адаптивність навчальних матеріалів	-	-	+	-	+	-	-
11. Можливість об'єктивно оцінити початковий і кінцевий рівень сформованості навичок і вмінь читання.	-	-	-	-	-	-	-
12. Можливість роботи в діалоговому режимі	-	-	-	+	+	-	-

Цільова аудиторія НКП *“Living books” 1992-1997* – учні. НКП для читання відповідає вимогам, що пред’являються до електронного тексту, використовує комплекс засобів презентації матеріалу тексту: звук, графіку, мультиплікацію, відео, що сприяє підвищенню інтересу тих, кого навчають. Засоби для виконання завдань, традиційних для друкованих, є ефективними, аудіо-відеоматеріали використовуються повною мірою, у програмі також присутні специфічні комп’ютерні завдання, які було б неможливо виконати без використання комп’ютера. Серед недоліків НКП слід вказати на відсутність послідовності вправ, які формують відповідні навички і вміння в читанні, відсутність можливості неодноразового виконання вправ та чіткого розмежування тренувальних і контролюючих вправ, неможливість перегляду, аналізу і виправлення помилок у вправах, неможливість роботи в діалоговому режимі, вибору рівня складності, обсягу, формату пред’явлення інформації, неможливість об’єктивно оцінити початковий і кінцевий рівні сформованості навичок і вмінь читання.

НКП *“PolarFLE” 2003* (Anne Fournier Perrot et Thierry Perrot) пропонується в режимі *on-line*. Це цікавий курс вивчення французької мови у формі детективного роману, дидактичні матеріали якого є комплексними. Правильне виконання вправ усіх рівнів надає доступ для виявлення “убивці”, що є додатковим мотиваційним джерелом для вивчення навчального матеріалу. Цільова аудиторія є невизначеною. Матеріал НКП презентується з опорою на текст, після чого пропонуються різні мовні та мовленнєві вправи. Щодо граматичного аспекту, то він презентується за допомогою правил, вправи мають тренувальний характер (трансформація ЗМ та підстановка у ЗМ), автоматизація дій із ГС відбувається на рівні речення. Зворотний зв’язок забезпечується афішуванням правильних / хибних відповідей. Відповіді зберігаються, після повного виконання усіх рівнів надається інформація про “злодія”. У НКП присутні як завдання традиційні для друкованих матеріалів, так і специфічні комп’ютерні завдання. Робота з НКП виконується в діалоговому режимі. Недоліком НКП є відсутність комплексу засобів презентації матеріалу (звука, графіки, мультиплікації, відео), неможливість повторного перегляду, аналізу, виправлення помилок, роботи в діалоговому режимі, вибору рівня складності, послідовності виконання завдань, неможливість об’єктивно оцінити початковий і кінцевий рівні сформованості навичок і вмінь читання.

НКП *“English Business Contracts” 2003* (Media House) – пропонує в якості навчального матеріалу спеціалізовані тексти для навчання читання ділових контрактів англійською мовою. Цільова аудиторія – студенти. НКП сприяє підвищенню продуктивності й ефективності навчального процесу, відповідає

вимогам, що пред’являються до електронних текстів. Навчання читання складається з 11 уроків, має можливість швидкого введення відповідей без тривалого кодування і шифрування, навчальна функція інтерфейсу реалізована повною мірою, дидактичні матеріали є комплексними, додається супроводжувальна документація, яка пояснює виконання усіх завдань. НКП надає можливість неодноразового виконання вправ, перегляду, аналізу, виправлення помилок, але результати не зберігаються, що є суттєвим недоліком, тому що викладач і студенти не мають можливості переглянути статистичні дані щодо виконання завдань НКП, порівняти та об’єктивно оцінити початковий і кінцевий рівні сформованості вмінь читання спеціалізованих текстів. Щодо адаптивності навчальних матеріалів, на жаль, відсутня можливість вибору рівня складності, обсягу, формату пред’явлення інформації. Бажано було б додати малюнки, схеми, графіки, відео і звукову презентацію.

НКП *“English for Economists (reading aspect)” 2004* (Радецька С. В.) спрямована на формування у студентів навичок та вмінь ознайомлювального і вивчаючого читання економічних текстів англійською мовою. НКП відповідає головним принципам навчання іноземної мови з використанням комп’ютера, належить до комбінованого типу, має модульну структуру, є комунікативно спрямованою, є складником основного навчального курсу з англійської мови та використовує сучасні досягнення у сфері комп’ютерних та інформаційних технологій (привабливий і доступний інтерфейс). У кожному з модулів представлені тексти за п’ятьма основними темами, які зумовлені навчальною програмою з курсу іноземної мови. Тексти відповідають вимогам, що пред’являються до електронного тексту. Користування НКП є максимально спрощеним за рахунок раціонального використання навігаційних можливостей системи, які забезпечують вільне пересування по НКП. Особливістю цього курсу є наявність та можливість використання системи допомоги студенту і реалізація зворотного зв’язку. У програмі використовується лише зорова допомога. Модель навчання читання передбачає комплексне застосування комп’ютерних навчальних матеріалів і включає ознайомлення, тренування, власне читання і контроль розуміння прочитаного. У моделі передбачена аудиторна і самостійна, групова й індивідуальна, комп’ютеризована та некомп’ютеризована робота.

Недоліком НКП є неможливість багаторазового виконання вправ, відсутність специфічних видів завдань, які складно виконати без використання комп’ютера, відсутність динамічних і статичних наочностей, перегляд, аналіз та виправлення помилок, а також можливість об’єктивно оцінити початковий і кінцевий рівні сформованості вмінь читання також відсутні.

НКП *“Финский в тестах и упражнениях” 2004* (Белкіна Н. В.) містить пропедевтичний курс навчання студентів немовних ВНЗ читання автентичних текстів фінською мовою. Мета – зняття лексико-граматичних труднощів під час читання автентичних текстів і формування вмінь читання, таких як, наприклад, мовна здогадка. НКП включає: інструкцію з використання, комплекс вправ і спеціально відібрані автентичні тексти з різним ступенем складності. НКП сприяє розвитку вмінь ознайомлювального і вивчаючого читання, має достатню кількість вправ на відпрацювання складних граматичних конструкцій і словотворчих моделей, підвищує мотивацію навчання, стимулює самостійну роботу студентів і розвиває комбінаторні здатності студентів, а також пам'ять, аналітичне мислення, уяву, уважність. Читання матеріалів у межах НКП, що відповідають вимогам до електронних текстів, є поетапним, містить тренувальні і контролюючі завдання, кількість і різноманітність вправ оптимальна. Серед недоліків слід зауважити неможливість багаторазового виконання вправ, відсутність схем, графіків, малюнків, анімацій, відео і звукової презентації, неможливість об'єктивно оцінити початковий і кінцевий рівні сформованості вмінь читання.

“LANGMaster Interactive English Course” 2005 (LANGMaster GROUP) – НКП для навчання англійської мови, адаптована до індивідуальних потреб тих, кого навчають. Це багаторівнева програма для навчання читання, яка містить достатню кількість різноманітних типів і видів вправ, ефективні засоби виконання завдань, які практично неможливо виконати без використання комп'ютера. Під час роботи з текстом можливо обрати різні режими: читання, читання і прослуховування, прослуховування і перегляд ілюстрацій, відпрацювання вимови окремих слів і фраз. Ця програма створена на основі друкованого видання, тому має можливість використовуватись під час позааудиторної роботи. Недоліком НКП є нечітке відокремлення тренувальних завдань від контролюючих, неможливість перегляду статистичних даних, неможливість роботи в діалоговому режимі.

НКП *Language Learning & Technology 2007* (Philip Murphy (Kanda University of International Studies)) для навчання читання доступна в режимі он-лайн. Тексти для навчання читання відповідають вимогам до електронних текстів, НКП має специфічні комп'ютерні завдання, які було б складно та навіть неможливо зробити без використання комп'ютера. Дидактичні матеріали НКП є комплексними: в НКП є словники і редактори тексту. НКП надає можливість вибору рівня складності, об'єму, формату пред'явлення інформації: текстового, аудіо, відео і варіантів їх комбінування, але послідовність виконання завдань є незмінною, час на виконання не фіксується, відсутне

чітке розмежування контролюючих і тренувальних завдань, багаторазове виконання вправ, об'єктивна оцінка початкового і кінцевого рівні сформованості вмінь читання неможлива.

Проаналізовані НКП для навчання читання іноземних текстів сприяють підвищенню ефективності навчального процесу, мають ефективні засоби виконання завдань, традиційних для друкованих аудіо-відеоматеріалів, мають специфічні комп'ютерні види завдань, які неможливо виконати без використання комп'ютера. Ефективно презентовані тексти, що увійшли до НКП з навчання читання відповідають вимогам, які пред'являються до електронних текстів, а також вимогам до технічного супроводу текстів. Практично всі НКП мають оптимальну кількість і різноманітність вправ, матеріали НКП є комплексними, мовне наповнення завдань є варіативним.

Серед недоліків, які ускладнюють використання НКП у навчальному процесі, було виявлено: відсутність комплексу засобів презентації матеріалу (звука, графіки, мультиплікації, відео, тексту); неможливість перегляду, аналізу, виправлення помилок, вибору рівня складності, об'єму, формату пред'явлення інформації; відсутність чіткого розмежування тренувальних і контролюючих вправ. Проаналізовані НКП не пов'язані за змістом із навчальними планами з англійської мови для ВНЗ; не забезпечують зворотний зв'язок у залежності від виду мовленнєвої діяльності і типу помилки; не мають належної послідовності вправ, які формують відповідні навички і вміння; в них відсутні вправи на навчання читання ХТ. Існуючі автоматизовані курси не відповідають вимогам до комп'ютерних програм для навчання читання ХТ, а саме: в цих програмах відсутні можливості роботи студента в діалоговому режимі та об'єктивно оцінити початковий і кінцевий рівні сформованості вмінь читання ХТ.

Проведений аналіз сучасних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій дає можливість стверджувати, що:

- 1) в сучасній вітчизняній методиці існує досвід створення і використання НКП з іноземної мови, які дозволяють підвищити якість навчання усім видам мовленнєвої діяльності: говорінню (*“Speak up English”, “Multimedia English for Economists”, “Switch on Your English”*); письму (*“Improve Your Writing”, “Vive le Subjonctif”, “English Research Master”*), читанню/аудіюванню (*“Deutsch für Jurastudenten”*). У кількісному співвідношенні домінують НКП для навчання говоріння та письма, НКП для навчання аудіювання і читання привертають увагу сучасних методистів значно менше, НКП для навчання читання ХТ відсутні;
- 2) вітчизняні НКП (*“Speak up English”, “Multimedia English for Economists”, “Switch on Your English”,*

“*Improve Your Writing*”, “*Vive le Subjonctif*”, “*English Research Master*”, “*Deutsch für Jurastudenten*”) мають свої переваги і недоліки. Серед переваг було визначено, що НКП сприяють підвищенню продуктивності праці та ефективності навчального процесу, свідомості й інтересу до вивчення іноземної мови, мають оперативний зв'язок, дають можливість швидкого введення відповідей без тривалого кодування і шифрування, містять тренувальні вправи/завдання. Дидактичні матеріали проаналізованих НКП є комплексними, навчальна функція інтерфейсу реалізується повною мірою. Навчання в рамках НКП є поетапним. Серед основних недоліків можна виділити: відсутність контролюючих вправ, супроводжувальної документації, наочності; неможливість багаторазового виконання вправ.

- 3) в сучасній світовій практиці існують НКП для навчання читання іншомовних текстів (“*Living books*” 1992-1997, “*PolarFLE*” 2003, “*English Business Contracts*” 2003, “*English for Economists (reading aspect)*” 2004, “*Финский в тестах и упражнениях*” 2004, “*LANGMaster Interactive English Course*” 2005, *Language Learning & Technology* 2007). На відміну від НКП для навчання говоріння, письма, аудіювання, НКП, створені для навчання читання, виходять із специфіки електронного тексту;
- 4) перевагами НКП для навчання читання можна назвати сприяння підвищенню ефективності навчального процесу, наявність ефективних засобів виконання завдань, традиційних для друкованих аудіо-відеоматеріалів, специфічні комп'ютерні види завдань, які неможливо виконати без використання комп'ютера. Серед недоліків можна вказати на відсутність комплексу засобів презентації матеріалу (звука, графіки, мультиплікації, відео, тексту); неможливість перегляду, аналізу, виправлення помилок, вибору рівня складності, обсягу, формату пред'явлення інформації; відсутність чіткого розмежування тренувальних і контролюючих вправ.

Перспективою подальшого дослідження є створення НКП для навчання майбутніх учителів англійської мови читання ХТ з урахуванням особливостей електронного тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асоянц П. Г. До проблеми професійного англійського письма з комп'ютерною підтримкою / П. Г. Асоянц, О. С. Синеккоп // Педагогічний процес: теорія і практика. Збірник наукових праць. — К.: Вид-во “ЕКМО”, 2008. — Вип. 4. — С. 20–27.
2. Багаева С. Н. Организация мониторинга качества знаний старшеклассников в процессе использования инфокоммуникационных технологий в общеобразовательной школе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Багаева Светлана Николаевна. — Карачаевск, 2006. — 186 с.
3. Бовтенко М. А. Компьютерная лингводидактика / Марина Анатольевна Бовтенко. — М.: Флинта, 2004. — 180 с.
4. Глазунов М. С. Навчальна комп'ютерна програма Quizmaker як електронний засіб формування у студентів компетентності в англійській мові / М. С. Глазунов // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Педагогіка та психологія. — Вип. 23. — К., 2014. С.139–146.
5. Голубева Т. И. Применение информационных технологий в обучении иностранному языку: Учебное пособие [Электронный ресурс] / Т. И. Голубева, С. О. Репина. — Оренбург: ГОУ ОГУ, 2004. — 167 с. — Режим доступа: http://window.edu.ru/window_catalog/files/r19132/metod519.pdf.
6. Зайцева Е. В. Принципы доступности и коммуникативной направленности обучения студентов в условиях применения инфокоммуникационных технологий: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Зайцева Елена Владимировна. — Ставрополь, 2004. — 168 с.
7. Каменський О. І. Методика формування англійської компетентності студентів економічних спеціальностей засобами комп'ютерних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови” / О. І. Каменський. — Одеса, 2009. — 21 с.
8. Коробейнікова Т. І. Формування англійської компетентності в діалогічному мовленні майбутніх учителів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови” / Т. І. Коробейнікова — Київ, 2013. — 23 с.
9. Лаутербах Р., Фрей К. Программное обеспечение процесса обучения // Перспективы. Вопросы образования. 1988. № 3. — С. 70–79.
10. Москалець О. О. Навчання студентів-філологів письма англійською мовою з використанням комп'ютерних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Москалець Олена Олександрівна — К., 2009. — 274 с.
11. Погорелова Л. Н. Создание текста в компьютерной среде: автореф. дис. ... канд. філолог. наук: 13.00.02 / Л. Н. Погорелова. — М., 1993. — 24с.
12. Радецька С. В. Методика навчання майбутніх економістів професійно спрямованого читання англійською мовою з використанням комп'ю-

- тера: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Радецька Світлана Валеріївна. – К., 2005. – 265 с.
13. Руснак Д. А. Формування граматичної компетенції у майбутніх викладачів французької мови з комп'ютерною підтримкою: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Руснак Діана Андріївна. – К., 2009. – 354 с.
 14. Сарана Т. П. Компьютерные программы в самообучении иностранному языку на отделениях заочного обучения: английский язык, лингвистический вуз: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Сарана Татьяна Петровна. – М., 2003. – 203 с.
 15. Синекон О. С. Методика інтерактивного навчання англійського писемного мовлення майбутніх фахівців з інформаційної безпеки з використанням комп'ютерних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови” / О. С. Синекон. – К., 2011. – 23 с.
 16. Соломко З. К. Формування німецькомовної лексичної компетенції майбутніх юристів у процесі самостійної роботи з використанням інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови” / З. К. Соломко. – К., 2014. – 23 с.
 17. Титова С. В. Теоретические основы компьютерно-информационной модели обучения иностранным языкам: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02 / Титова Светлана Владимировна. – М., 2004. – 512 с.
 18. Чекаль Г. С. Використання текстового процесора для створення комп'ютерних вправ у навчанні іноземних мов / Г. С. Чекаль, П. Г. Асоянц, Т. І. Коваль // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – № 8. – С. 124–127.
 19. Чірва І. В. Методика навчання майбутніх інженерів-програмістів англійського діалогічного мовлення з використанням комп'ютерних програм: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теорія та методика навчання: германські мови” / І. В. Чірва. – К., 2008. – 21 с.
 20. Шевченко С. І. Формування комунікативної компетенції в читанні англійською мовою із застосуванням комп'ютерних технологій у вищих навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Шевченко Світлана Іванівна. – К., 2005. – 343 с.
 21. Юрченко М. Г. Явище гіпертексту і порівняння його з друкованими засобами масової інформації / М. Г. Юрченко // Проблеми семантики, слова, речення і тексту. – К. : КДЛУ, 2000. – Вип. 4. – С. 172–175.
 22. Chapel C. A. Computer Applications in Second Language Acquisition. Foundations for teaching, testing and research / Chapel C. A. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 215 p.
 23. Dudeney G. The Internet and the Language Classroom / Dudeney G. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 181 p.
 24. Eastment D. The Internet and ELT / Eastment D. – Oxford: Summertown Publishing, 1999. – 59 p.
 25. Fara V. Email as a Tool for Learning and Practicing English / V. Fara // Contradictions and Balances. ESP. Conference Proceedings. 5 and 6 March 1999. – The British Council, 1999. – p. 113–122.

Отримано 17.04.2015 р.

